

O UPORABI POJMA POKRAJINA

Franc Lovrenčak*

Pri strokovnem delu se stalno srečujemo z vprašanji terminološke narave. Njihovo reševanje sodi k temeljem vsake stroke. Brez jasne in jedrnate opredelitve pojmov prihaja do zmede in nejasnosti v strokovnem jeziku. Pri uporabi in razlagi strokovnih izrazov in pojmov se neločljivo prepletajo jezikoslovni vidiki z vidiki stroke, ki uporabljaja pojem za točno določeno vsebino, do katere je prišla pri svojem razvoju.

Težava je tudi v tem, da se pri sedanjem širjenju raziskovalnega dela in vedno večjem številu raziskovalcev začno izrazi uporabljati neenotno. Zato pride na določeni stopnji razvoja neke vede — pri nas je ta stopnja pri mnogih vedah dosežena — do nujne potrebe po ustalitvi in uskladitvi osnovne terminologije. Tega se zaveda tudi podkomisija za zemljepisna imena in terminologijo pri Zvezi geografskih društev Slovenije, ki rešuje geografska terminološka vprašanja.

Med ta vprašanja sodi tudi uporaba pojma pokrajina. Pojem pokrajina v pomenu ozemlja, predela, regije, geografsko homogenega ozemlja je v geografiji že dolgo časa sprejet in uveljavljen.

V pomenu ozemeljske enote je pojem uporabljal že Melik (1938), ko piše o slovenskih pokrajinah. Ilešič (1967) pa ga je uporabil celo pri opredelitvi geografije. Zapisal je: "Prostorska stvarnost se nam na zunaj kaže v videzu pokrajine. Zato pogosto označujemo geografijo kot vedo o pokrajinsko-prostorski stvarnosti oz. kot vedo o prostoru in pokrajini." Nadalje piše, da so prostor in pokrajino ustvarili naravni in družbeni procesi.

Tudi Vrišer (1969, 12–13) je zapisal, da ena od opredelitev označuje kot predmet geografije pokrajino. Geograf dojema zemeljsko površinsko sfero — pokrajino — kot stvarno in kompleksno prostorsko celoto in na ta način spoznava njeno izvornost. Pokrajina je teritorialno ločena in po številnih naravnih in družbenih značilnostih samosvoja celota. Isti avtor navaja, da je pokrajina (zemeljsko površje ali geografsko okolje), ki jo preučuje geografija, neizogibna podlaga vsakega človeškega oz. družbenega obstoja in delovanja. S svojimi zakoni, zgradbo ter odnosi med pojavi ustvarja vsakokratnemu družbenemu bivanju in delu poseben, samosvoj pečat (Vrišer, 1986).

Gams (1984), ki se je ukvarjal tudi z reševanjem terminoloških vprašanj, je zapisal, da o pokrajini v slovenski geografski literaturi sicer ni popolne enotnosti, vendar je pri uporabi besede pokrajina večinoma prisotna njena fizično-geografska oz. fiziognomska podoba oz. naravno-geografska kompleksnost.

Radinja (1989, 186) je tudi zapisal, da je pokrajina predmet geografije. Ko ponazarja razlike med pojmom pokrajina in pojmom okolje, navaja, da je za pokrajino

* Dr., izred. prof., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 2, Univerza v Ljubljani, 1000 Ljubljana, SLovemija.

značilna načelna enakost vseh elementov in zvez in da je pokrajina ozemeljsko sklenjena, zokrožena in omejena.

Lah (1995) je za oznako pojma pokrajina zapisal: 1. manjše ali večje ozemlje glede na oblikovanost in obraslost, lego in podnebje ali tudi porečje; 2. upravna enota.

Jeglič je o izrazu krajina (1979, 39) zapisal: "Tako sem vpeljal tudi in razložil, v kakšnem smislu potrebujeta besedo krajina današnji ekolog in urbanistični oblikovalec. Krajina je dobila na novem strokovnem področju svojski, jasno fiziognomski pomen, čisto drugačen od besede pokrajina."

Poglobljeno in strokovno tehtno utemljeno se je opredelitve pojma pokrajina in njeno pomensko razmejitev s pojmom krajina lotila Ogorelčeva (1987).

Ogorelčeva navaja naslednje pomene pokrajine (1987, 136):

- v pomenu ozemlja, predela, prostorske enote, kjer je vsaka pokrajina posamična, drugačna od drugih,
- sinteza vseh pokrajinskih elementov, naravnih in antropogenih, ki med seboj součinkujejo,
- izsek iz zemeljske površinske sfere, ki je homogen glede na naravne značilnosti.

Glede na vse te opredelitve je mogoče povzeti:

1. pokrajina je predmet geografskega proučevanja,
2. pokrajina je del zemeljskega površja, kjer sestavlja prepletajoče se delovanje naravno in družbenogeografskih dejavnikov, prostorsko enoto z značilno zunanjo podobo.

Viri in literatura

- Gams, I., 1984: Metodologija geografske razčlenitve ozemlja. Geografski vestnik 56. Ljubljana.
- Geografija 1977: Leksikoni Cankarjeve založbe. Ljubljana.
- Ilešič, S., 1967: Obča geografija. Ljubljana.
- Jeglič, C., 1979: Med ljudmi in rastlinjem. Ljubljana.
- Lah, A., 1995: Leksikon Okolje in človek. Ljubljana.
- Melik, A., 1938: Slovenija I, prvi zvezek. Ljubljana.
- Ogorelec, B., 1987: Za pomensko razmejitev med pokrajino in krajino in proti njej. Geografski vestnik 59, Ljubljana.
- Radinja, D., 1989: O terminološki problematiki v slovenski geografiji. Dela 6. Ljubljana.
- Vrišer, I., 1969: Uvod v geografijo. Ljubljana.
- Vrišer, I., 1986: Geografija — humanistična veda. Geografski vestnik 58. Ljubljana.

Za Podkomisijo za geografsko imenoslovje in izrazoslovje

pri Zvezi geografskih društev Slovenije,

zanjo Franc Lovrenčak.